

України в разі введення в воєнного стану з обов'язковим дотриманням додаткових умов, які передбачені відповідними статтями КПК України. При цьому обов'язково має бути доведено, що такі додаткові умови є наслідками введення режиму воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Електронне видання. Дніпро- Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 30 грудня 2022. 82 с.

2. Яновська О. Під час застосування положень ст. 615 КПК слідчий, прокурор обов'язково мають зазначати чому немає об'єктивної можливості дотриматися стандартного порядку проведення процесуальних дій. ADVOKAT POST: веб-сайт. URL: <https://advokatpost.com/pid-chas-zastosuvannia-polozhen-st-615-kpk-slidchij-prokurator-obov-iazkovo-maiut-zaznachaty-chomu-nemaie-ob-iektyvnoi-mozhlyvosti-dotrymatysia-standartnoho-poriadku-provedennia-protsesualnykh-dij-sudd/>.

3. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду України від 25.10.2022 р., справа № 991/4757/2.

Юсунов Володимир Васильович,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛІСТИЧНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ

У протидії злочинності важливу роль відіграє процес удосконалення правового, наукового та інформаційного забезпечення слідчої, судової, експертної та оперативно-розшукової діяльності. Його складовою є підготовка і захист дисертаційних досліджень, що виконуються у галузі кримінального процесуального права, криміналістики, судової експертології та оперативно-розшукової діяльності.

У дисертаційних працях здобувачі формують пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства у межах предмета свого дослідження. Результати наукових робіт впроваджуються у законотворчу і правозастосовну, науково-дослідну діяльність, а також в освітній процес.

Відповідно до 40-річного функціонування кафедри кримінального процесу НАВС склалися наукові школи, представники яких захистили значну кількість дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук. Керівники кафедри кримінального процесу – визнані вчені, досвідчені практики, талановиті педагоги. Свого часу кафедру очолювали Письменний Дмитро Петрович, Ієрусалимов Олександр Іванович, Смітєнко Зінаїда Дмитрівна, Стахівський Сергій Миколайович, Удалова Лариса Давидівна, Рожнова Вікторія Вікторівна, Макаров Марк Анатолійович. 3 серпня 2023 року тимчасово виконувати обов'язки завідувача кафедри кримінального процесу призначена кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції Хабло О.Ю., яка обіймає цю посаду і сьогодні. Серед цих керівників криміналістичними пошуками вирізняється професор Удалова Л.Д., яка у 1992 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Тактико-психологічні основи пред'явлення для впізнання і достовірність його результатів», а у 2007 році – докторську «Теоретичні засади отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України».

Слід зазначити й про криміналістичні наукові пошуки професора кафедри кримінального процесу, доктора юридичних наук, професора Карпова Н.С. Тема його кандидатської дисертації «Використання передового досвіду ОВС з розкриття і розслідування злочинів з метою удосконалення криміналістичної тактики і методики» (1989), докторської – «Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності» (2008). Професор кафедри (за сумісництвом) доктор юридичних наук, професор Таран О.В. відома своїми криміналістичними науковими дослідженнями у сфері безпеки виробництва і охорони праці, основні положення яких викладені у низці публікацій, у тому числі монографії, опублікованої під час підготовки докторської дисертації «Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням вимог законодавства про охорону праці», яка була захищена у 2013 році. Професори кафедри (за сумісництвом) Яновська О.Г. у 2011 році захистила докторську дисертацію, присвячену функціонуванню і розвитку змагального кримінального судочинства, Рогатюк І.В. – щодо діяльності прокурора у досудовому розслідуванні (2018) та ін.

Складним є розмежування дисертаційних досліджень з кримінального процесу і криміналістики, які виконувалися за спеціальністю 12.00.09 в НАВС. Водночас криміналістичною складовою вирізняються кваліфікаційні наукові роботи фахівців, у переважній більшості які працювали або нині викладають на кафедрі кримінального процесу, та дисертації яких виконувалися або рецензувалися на цій кафедрі:

Аленін Ю.П. «Розслідування у проблемних ситуаціях, що виникають у справах про розкрадання рибопродуктів» (1984); Берназ В.Д. «Методика розслідування крадіжок народногосподарських

вантажів на морському транспорті» (1985); Денисюк А.М. «Правові і організаційні проблеми використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів» (1986); Циганенко М.І. «Організаційно-тактичні аспекти розкриття вбивств, вчинених на залізничному транспорті» (1987); Цильвік В.П. «Правові і організаційно-тактичні проблеми розшуку зниклих безвісти осіб (за матеріалами Української РСР)» (1987); Козирев Г.М. «Взаємодія слідчого і захисника-адвоката у досягненні мети кримінального процесу» (1988); Глебов В.Г. «Проблеми ефективності освідування під час розслідування кримінальних справ» (1989); Попов Ю.В. «Удосконалення інформаційного забезпечення слідчої діяльності ОВС на підставі використання методів інформатики» (1989); Ткаченко В.І. «Розшук викраденого майна з використанням автоматизованих банків даних» (1989); Букаєв М.М. «Розслідування злочинних посягань на особисте майно громадян, вчинених шляхом шахрайства» (1989); Сисоєнко Г.І. «Питання організації розслідування крадіжок державного і громадського майна з проникнення у приміщення або інше сховища» (1990); Подопрелов О.М. «Створення і діяльність слідчо-оперативної групи» (1991); Лунгу В.І. «Початковий етап розслідування злочинів» (процесуальні та організаційні аспекти) (1991); Цимбал П.В. «Удосконалення використання науково-технічних досягнень у розслідуванні злочинів» (1992); Гевко В.В. «Можливості використання непроцесуальної інформації у процесі доказування на стадії попереднього розслідування» (1996); Назаров В.В. «Виникнення кримінально-процесуальних конфліктів та способи їх усунення на стадії попереднього розслідування» (2000); Юркова Г.В. «Реалізація завдань швидкого і повного розкриття злочину в досудових стадіях» (2001); Романюк Б.В. «Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві» (2002); Марчак В.Я. «Використання спеціальних психологічних знань у досудовому слідстві» (2003); Озерський І.В. «Взаємодія слідчого з органом дізнання в системі МВС України (організаційно-правовий та психологічний аналіз)» (2003); Сизоненко А.С. «Використання доказів, отриманих на території інших країн, в кримінальному процесі України» (2004); Чучукало О.І. «Процесуальне та криміналістичне забезпечення доказування на судових стадіях кримінального процесу України» (2004); Федченко В.М. «Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові та організаційні засади» (2004); Мельник О.В. «Моральні засади провадження у досудових стадіях кримінального процесу України» (2006); Шегель Н.І. «Кримінальне переслідування: зміст та форми» (2007); Татаров О.Ю. «Відновлення провадження та проведення розслідування у справі за нововиявленими обставинами» (2007); Борєць Т.О. «Провадження слідчих дій в житлі чи іншому володінні особи» (2009); Пінчук Д.В. «Кримінально-процесуальні наслідки фальсифікації доказів» (2009); Шаповалова А.О. «Забезпечення охорони банківської таємниці у кримінальному процесі»

Україні» (2009); Дзюрбель А.Д. «Слідчі помилки: шляхи їх попередження, виявлення та усунення» (2010); Форостяний А.В. «Профілактична функція міліції як органу дізнання» (2010); Гагаловська А.П. «Слідчі та інші кримінально-процесуальні дії як засоби формування доказів» (2011); Кучевський П.В. «Діяльність адвоката у кримінальному процесі» (2011) тощо.

У цьому контексті важливим є процес підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у НАВС, який був започаткований наказом МВС № 149 від 15.05.1970 р.

У 1982 р. у навчальному закладі створено спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (перший захист відбувся 6 квітня 1983 р.). Серед спеціальностей, за якими проводилися захисти дисертацій у цій раді, були 12.00.02, 12.00.08 і 12.00.09 – кримінальний процес; криміналістика і судова експертиза. До речі, у перший рік роботи спеціалізованої вченої ради у ній захищено дисертації фахівців з кримінального процесу, зокрема Галаган О.І. «Процесуальні особливості розслідування справ про суспільно небезпечні діяння осіб, визнаних неосудними (за матеріалами Української РСР)» (дата захисту – 21.12.1983).

Традиції успішного захисту в академії продовжує значна кількість здобувачів наукових ступенів, які навчалися в докторантурі та ад'юнктурі НАВС по кафедрі кримінального процесу, або дисертаційні праці криміналістичного характеру яких рецензувалися цим структурним підрозділом академії:

Паризький І.В. «Застосування компромісів при вирішенні конфліктів під час досудового розслідування» (2011); Крижевський А.В. «Криміналістична характеристика шахрайств у сфері мобільного зв'язку» (2012); Ключуряк С.С. «Освідування в системі слідчих (розшукових) дій» (2013); Рибалко Ж.Л. «Застосування технічних засобів у кримінальному провадженні» (2014); Вакулік О.А. «Початок досудового розслідування у кримінальному провадженні» (2015); Пиняга Р.О. «Розслідування злочинів, пов'язаних із зайняттям гральним бізнесом» (2015); Карпушин С.Ю. «Проведення слідчих (розшукових) дій» (2016); Панчишин М.Я. «Розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою» (2016); Шульга О.В. «Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні» (2016); Дубівка І.В. «Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування» (2017); Кіцелюк В.М. «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» (2017); Процюк О.М. «Кримінальна процесуальна регламентація й тактика допиту неповнолітнього підозрюваного» (2017); Фесенко О.М. «Розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань» (2017); Войтович Я.В. «Розслідування порушення правил, що стосуються безпечного використання

промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд» (2018); Дояр Є.В. «Затримання особи у кримінальному провадженні» (2018); Мельниченко А.В. «Забезпечення прав особи на досудовому розслідуванні» (2018); Неганов В.В. «Використання висновків ревізій у кримінальному провадженні» (2018); Симоненко Н.О. «Розслідування згвалтувань минулих років» (2018); Тимофеева Н.В. «Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва» (2018); Шерудило В.О. «Процесуальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування» (2018); Комарова М.В. «Правові та організаційні засади обшуку у кримінальному провадженні» (2019); Шульга Н.В. «Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні» (2019); Балацька О.О. «Доказування шахрайства на об'єктах залізничного транспорту під час досудового розслідування» (2020); Дударець Р.М. «Розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань» (2020); Дульський О.Л. «Забезпечення стороною захисту дотримання прав та законних інтересів учасників проведення обшуку» (2020); Танривердієв Хазарі Муса-Огли «Досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо народних депутатів України» (2020); Борисенко М.В. «Взаємодія слідчого з оперативними та іншими підрозділами органів Національної поліції під час досудового розслідування» (2021); Ліпін Ю.О. «Розслідування заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем у паливно-енергетичному комплексі України» (2021); Нагорнюк-Данилюк О.А. «Медіація в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх у кримінальному процесі України» (2021); Павлик М.П. «Розслідування злочинів у сфері надання послуг із правевлаштування за кордоном» (2021); Сіроткіна М.В. «Теорія та практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України» (докторська, 2021); Камінська О.Л. «Дізнання щодо неповнолітніх у кримінальному провадженні» (2022); Плюшкін А.Ю. «Підстави та процесуальний порядок виявлення, розшуку й передачі в управління активів, одержаних від корупційних та інших злочинів» (2022); Романов М.Ю. «Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України» (2022); Верещак О.І. «Спеціальне досудове розслідування у кримінальному провадженні» (2023); Попович М.В. «Особливості допиту малолітнього або неповнолітнього потерпілого» (2023) та ін.

Отже, дисертації, що поєднують кримінальні процесуальні та криміналістичні елементами дослідження, викладачів і здобувачів кафедри кримінального процесу, підготовлені під науковим керівництвом і консультуванням науково-педагогічних працівників кафедри і вчених-процесуалістів НАВС, плеяду яких складають професори Азаров Ю.І., Галаган О.І., Горбачевський В.Я., Дубинський А.Я., Іерусалимов О.І., Карпов Н.С., Письменний Д.П.,

Смітєнко З.Д., Стахівський С.М., Таран О.В., Удалова Л.Д., Фрідман І.Я., Чернявський С.С. Серед наукової школи кафедри кримінального процесу розвивається міцний «криміналістичний осередок», що закономірно пов'язано із спорідненістю досліджень теоретично-методологічних та праксеологічних проблем правозастосування у судовій та правоохоронній діяльності.

Список використаних джерел

1. Іщенко А. В., Ляшенко Д. А. Літопис криміналістики. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 640 с.

2. Кафедра кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ / за заг. ред. Коваленка В. В. Київ: Вид-во ЛОГОС Україна, 2013. 168 с.

3. Національна академія внутрішніх справ України: люди, події, факти (1921–2001) / Я. Ю. Кондратьєв, О. Ф. Гіда, О. С. Гордецький та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2002. 308 с.

Антонюк Поліна Євгенівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Сорока Ірина Вікторівна,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСВІДУВАННЯ ОСОБИ ЯК ЗАСІБ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ

Відповідно до встановленого Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) порядку, дізнавач, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу [1, ст. 241].

Перед початком освідування особі пропонується добровільно пройти освідування на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а в разі її відмови освідування здійснюється примусово виключно на підставі постанови прокурора. У разі необхідності освідування здійснюється за участю судово-медичного експерта, лікаря або спеціаліста [1, ст. 241].

Освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком здійснення освідування лікарем. Дізнавач, слідчий, прокурор не вправі бути